

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Úrad vlády Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh zákona“).

Návrh zákona predstavuje realizáciu úlohy B.1 uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 340 zo 16. júna 2021 k „Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na mesiace jún až december 2021“, úlohy B.17 uznesenia vlády č. 468 z 15. júla 2020 k „návrhu na určenie gestorských ústredných orgánov štátnej správy a niektorých orgánov verejnej moci zodpovedných za prebratie a aplikáciu smerníc“ a úlohy č. 27 Plánu legislatívnych úloh vlády na rok 2021.

Zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý a priori návrh zákona novelizuje, nadobudol účinnosť 1. marca 2019 a nadviazal na poznatky, ktoré vyplynuli z praxe zákona č. 307/2014 Z. z. v znení zákona č. 125/2016 Z. z. Súčasne znenie dotknutého zákona nemožno považovať za znenie, ktoré by bolo v súlade s úniovým právom a preto je predmetom návrhu zákona najmä transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie (Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019) v platnom znení (ďalej len „smernica (EÚ) 2019/1937 v platnom znení“). Obsahom návrhu zákona je najmä prebratie jednotlivých článkov smernice (EÚ) 2019/1937 v platnom znení do súčasného znenia zákona. Uvedená smernica (EÚ) 2019/1937 v platnom znení do dnešného dňa nebola dostatočne, v plnej miere a správne transponovaná do slovenského vnútroštátneho právneho poriadku. Z tohto dôvodu Slovenskej republike hrozí nesplnenie záväzkov vyplývajúcich zo Zmluvy o pristúpení Slovenskej republiky k Európskej únii nedodrжанím lehoty určenej na prebratie smernice (EÚ) 2019/1937 v platnom znení.

Zároveň, návrh zákona reaguje na viaceré nedostatky právnej úpravy, ktoré boli predkladateľom v spolupráci s Úradom na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti identifikované až v aplikačnej praxi. Nad rámec transpozície sa navrhuje zmena názvu Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti a to na kratší názov „Úrad na ochranu oznamovateľov“.

Platné znenie § 1 ods. 1 písm. a) zákona o ochrane oznamovateľov v platnom znení má širšiu vecnú pôsobnosť, než vyžaduje smernica (EÚ) č. 2019/1937 v platnom znení v zmysle čl. 2 ods. 2. V § 1 ods. 1 písm. a) zákona o ochrane oznamovateľov v platnom znení definuje podmienky poskytovania ochrany osobám v pracovnoprávnom vzťahu v súvislosti s oznamovaním kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Cieľom predmetného návrhu zákona nie je zúžiť vecnú pôsobnosť zákona o ochrane oznamovateľov v platnom znení, a teda zúžiť už existujúcu ochranu oznamovateľov akejkoľvek protispoločenskej činnosti. V § 10 ods. 1 zákona o ochrane oznamovateľov v platnom znení je od roku 2019 zavedená povinnosť pre všetkých zamestnávateľov, ktorí zamestnávajú viac ako 50 zamestnancov mať vnútorný kanál preverovania oznámení a určenú zodpovednú osobu. Uvedeným je teda nad rámec požiadavky

stanovenej v čl. 26 ods. 2 smernice (EÚ) 2019/1937 v platnom znení už zavedená povinnosť aj pre zamestnávateľov, ktorí zamestnávajú 50 a viac zamestnancov a menej ako 250 zamestnancov mať vnútorné kanály preverovania oznámení. V nadväznosti na čl. 20 ods. 2 smernice (EÚ) 2019/1937 v platnom znení, predkladateľ v § 20 ods. 2 návrhu zákona rozširuje možnosť Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej uhradiť náklady na advokáta alebo iného právneho zástupcu, ak ho potreboval oznamovateľ v súvislosti s oznámením.

Návrh zákona je kontinuálny vo vzťahu k platnej právnej úprave, z ktorej vychádza a na ktorú nadväzuje. Primárnym cieľom návrhu zákona je najmä posilnenie presadzovania práva a právom chránených záujmov oznamovateľov kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti a podpora postihovania protispoločenskej činnosti za účasti verejnosti.

Medzi najvýznamnejšie zmeny obsiahnuté v návrhu zákona, patria:

1. rozšírenie poskytovania ochrany osobám nahlasujúcim porušenia práva Únie,
2. rozšírenie poskytovania ochrany osobe, ktorá v zákonom vymedzených prípadoch zverejnila informácie o protispoločenskej činnosti,
3. rozšírenie poskytovania ochrany osobe, ktorá podala oznámenie anonymne a ktorej totožnosť bola následne odhalená,
4. rozšírenie osobnej pôsobnosti zákona,
5. zavedenie úplnej povinnosti mať internú zodpovednú osobu po splnení kritérií v zákone a zároveň zúženie oprávnení externej zodpovednej osoby pri preverovaní oznámení
6. rozšírenie povinností zamestnávateľa,
7. rozšírenie povinností Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti,
8. vymedzenie rozsahu povinných údajov, ktoré sú príslušné orgány verejnej moci povinné sprístupniť,
9. rozšírenie povinnosti zachovávať mlčanlivosť a
10. zvýšenie sadzby pokút.

Verejnosť bola o príprave návrhu zákona informovaná prostredníctvom predbežnej informácie zverejnenej na portáli Slov-Lex pod číslom PI/2021/182. Návrh zákona v minulosti bol i predmetom riadneho medzirezortného pripomienkového konania, pričom tento proces bol evidovaný pod číslom LP/2021/637. Vzhľadom na početné pripomienky zásadného charakteru, ktoré predkladateľ akceptoval, prišlo k zásadnej zmene návrhu zákona. S ohľadom na tieto zmeny predkladateľ predložil návrh zákona do skráteného medzirezortného pripomienkového konania. Materiál bol predmetom rokovania Hospodárskej a sociálnej rady Slovenskej republiky, Legislatívnej rady vlády Slovenskej republiky a na rokovanie vlády Slovenskej republiky sa predkladá s rozporom s Protimonopolný úradom Slovenskej republiky, Žilinským samosprávnym krajom, Úradom na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti a Úradom na ochranu osobných údajov.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, zákonmi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

Návrh zákona nemá vplyv na rozpočet verejnej správy, vplyv na informatizáciu spoločnosti, sociálne vplyvy, vplyvy na životné prostredie, vplyvy na služby verejnej správy pre občana a ani vplyvy na manželstvo, rodičovstvo a rodinu. Predkladateľ identifikoval negatívne vplyvy na podnikateľské prostredie, ktorých analýza je súčasťou návrhu zákona.